

(Janez Kos) in arhivski (Marija Oblak Čarni). O vrhniškem prangarju – sramotilnem stebru piše Bojan Kucec, pomenu Kotnik-Lenarčičevega posestva v Verdu Nataša Oblak in vrhniški lokalni železnici Karol Rustja. Usnjarstvu sta posvečena dva prispevka, o nastanku usnjarne S. Kalin piše Franc Okrajšek in o stavki usnjarških delavcev v tovarni Carla Pollaka leta 1922 Marjeta Adamič. Arhivistka in zgodovinarica Aleksandra Serše nam predstavi Vrhniko na vojaškem zemljevidu 1763–1787, Marta Samotorčan pa poroča o uprizarjanju živi jaslic v času božično-novoletnih praznikov v zadnjih letih.

Kot raziskovalca slovenskega izseljenstva me veseli, da se tudi na lokalni ravni posveča pozornost Slovincem po svetu. Muzejsko društvo Vrhnika (ustanovljeno je bilo leta 1999) ima tudi v pravilih zapisano, da povezuje občane, rojake po svetu in druge, ki jih zanimajo domoznanske dejavnosti. Iz društvenih poročil (2001, 2002) razberemo, da pripravljajo postavitev spominskega obeležja bratoma Jager in da so za zbirko gradiva o zgodovini Vrhnike pridobili tudi gradivo o Francišku Jagru. Obravnavana številka zbornika pa dokazuje, da izseljenska tematika na Vrhniškem ni zapostavljena. Samo tako naprej.

Marjan Drnovšek

Zvone Žigon, Izzivi drugačnosti: Slovenci v Afriki in na Arabsem polotoku, Založba ZRC, ZRC SAZU (migracije 3), Ljubljana, 2003, 152 str.

Razen že skorajda mitoloških Aleksandrink (Dorice Makuc), nekaj časopisnih ali strokovnih člankov in kakšne raziskovalne naloge ni bilo o Slovincih ali slovenstvu na Črni celini napisanega skoraj nič, poudarja avtor v predgovoru. In prav ta črna luknja na Črnem kontinentu je avtorja, kot sam v manj vesoljskem jeziku piše, potegnila s svojo privlačnostjo v prostor neznanega.

Njegov projekt je finančno oplemenitilo *Ministrstvo za kulturo RS* in avtor se je v (evropski) jeseni 2001 za 25 dni podal na celino, od koder je baje nek naš daljni prednik prvič stopil na to nam vsem dobro znano grenko-sladko pot. No, če smo natančnejši, avtor je obiskal tri države (Egipt, Kenijo in Južnoafriško republiko) in ob tem se mi zdi »fer«¹ prišepniti, da to ni bilo izključno študijsko potovanje. Na pozabljeno celino se je odpravil tudi v obleki svetoyalca *Urada RS za Slovence po svetu*. Kljub temu, da je avtor veliko gradiva zbral tudi prej in potem (arhivi, dopisovanja in pogovori), predstavljajo intervjuji in dnevnik s poti tisti del knjige, brez katere bi ta bila kot kavboj brez pištole. No, zagrizimo se končno v strukturo besedila, da bomo (z)vedeli, iz kakšne moke je kruh.

Knjiga je brez obveznih poglavij (predgovor, uvod in povzetek) razdeljena v štiri sklope. Najprej avtor obdela slovenstvo po državah, kjer naj bi bilo največ Slovencev. Najdlje se zadrži v Egiptu, kjer v posebnem podpoglavju predstavi Aleksandrinke, nato slovenske vojake v Afriki, ki so v času zadnje svetovne m/norije pristali na tej celini kot italijanski vojaki ali pa so ostali v Egiptu kot vojaki razpadle jugoslovanske vojske,

pridruženi angleškim kolegom, na kratko opravi z nič kaj epskim, povojnim obdobjem in na koncu se še na debeli strani razpiše o današnjem stanju slovenstva v Egiptu. Sledi koncentriran opis slovenstva v Južnoafriški republiki, državi, ki danes daje streho nad glavo največjemu številu Slovencev na kontinentu, Keniji, Izraelu in Jordaniji. Poleg »opaznejšega« števila Slovencev (od 23 do 107) se v naštetih državah kažejo tudi zametki organiziranosti z namenom ohranjanja slovenske narodne identitete. Bolj kot resnobnosti učiteljice zgodovine se avtor pri iskanju slovenstva predaja čarom razposajene sedanjosti in pri tem na trenutke celo kuka v prihodnost. Slovenstvo je namreč v tem delu sveta razmeroma »mlado« in razen Egipta v nobeni od naštetih držav ne sega dlje kot štiri desetletja v preteklost.

V poglavju *Analiza* nam avtor servira kategorizacijo Slovencev v Afriki in na Arabskem polotoku (Aleksandrinke, vojaki, povojna ekonomska migracija, emigracija iz osebnih razlogov, začasna delavska - poslovna emigracija in misijonarji). Pri tem se opira predvsem na vzroke izselitve. Sledi kratko podpoglavje *Ženske kot izseljenke*, kjer se v nekoliko drugačni embalaži večinoma proda že prodano. V nadaljevanju nam avtor ob analizi »stanja« slovenske etnične identitete med Slovenci v Afriki in na Arabskem polotoku zaupa še svoj pogled v prihodnost (poglavje *Slovenstvo danes in jutri - sklep*).

Sledi *Dnevnik* s potovanja, kjer spoznamo male in velike skrivnosti avtorjevega dela: navezovanje stikov, obiski, potepanje po pokopališčih, barantanje s taksisti itd. Avtorjev slog v tem poglavju nič več sramežljivo ne skriva svojih kvalitete: nazornost, jasnost, neposrednost, spontanost itd. Ob tem se bralec vpraša, zakaj avtor ni celotne knjige oblikoval v obliki dnevnika ali potopisa, kamor bi lahko brez posebne muke prilepil tudi zbrano gradivo, opažanja in razmišljanja, navedena v prvih dveh poglavjih? Knjiga bi tako postala dostopnejša širšemu krogu bralcev, avtorjev slog bi še bolj bahavo razkazal svoje lahkotne, zavidljive peruti in se na drugi strani izognil občutku, da za »res« znanstveno delo besedilu manjka kakšna enota »globine« oziroma nekaj več nadležnega, radovednega, pikolovskega idr. vrtanja v izbrano temo ali problem.

V zadnjem poglavju *Izseljenci o sebi* avtor poda pogovore, polstrukturirane intervjuje s Slovenci, živečimi v Afriki in na Arabskem polotoku. Pogovore, ki niso bili posneti, najdemo povzete tudi v *Dnevniku*. Med intervjuji najdemo tudi nekaj pogovorov, opravljenih v Sloveniji, in nekaj odgovorov, poslanih avtorju v pisni obliki. Gre za korektno in uglajeno opravljene intervjuje, ki prinašajo zanimive, berljive, mestoma celo »filmske« vsebine ter zgodbe. (Te bi lahko zasijale tudi v kakšni drugi obliki.)

Avtor si na tej poti v neznano ni zadal previsoko letečih ciljev, kar je bila brez dvoma pametna, modra poteza. Toda po drugi strani bralec pogrša nekoliko več od zgolj deskriptivnega pregleda slovenstva in od iskanja števila rojakov v petih afriških državah. No, vzrok za to ščepec kritično recenzijo pa je verjetno treba iskati tudi v »carski« avtorjevi predhodnici. Knjiga *Iz spomina v prihodnost* nas namreč razvaja z veliko bolj analitičnim, pronicljivim, kompleksnim, večplastnim branjem. Kakorkoli že, mogoče je pa prav to (cena) izziv(a) drugačnosti.